

JOŽA:

NEKDAJ ...

Nekdaj sem ljubila zvezdnato noč
vso polno čara in sanj...
To lepi trenutki so bili nekoč,
ko tiho sem mislila nanj.

Zdaj v temo zavija se zvezdnata noč
umira nje čar in prelest...
le njega jaz ljubim, kakor nekoč,
če tudi on drugi je zvest.

DR. IVO ČESNIK:

GRLICA.

ČRTICA.

Ne vem, kdaj in kje sem čul povest. Morda se je porodila v nočnih sanjah, morda jo je nezvestno zaslutila duša v tistem pomladnem večeru, ko plava nad vasjo mesečina in pojo otožno fantje na vasi. Morda mi jo je pravila mati, ko sem bil še majhen in sem se komaj zavedal, da sem na svetu.

* * *

Gospa Smrekarjeva se je vračala od pogreba. Sina edinca, dragega Milana so ji pokopali. Žalostno je pevešala oči in zdaj-inzdaj so se vlile solze iz njih. Ustnice so bile trdo stisnjene in na njih je počivala globoka grenkost. Uvela lica in sivi lasje so ji dajali starikav značaj in črna, žalobna obleka in droben nizek klobuk, so nehote obrnili pozornost na človeka, da je pogledal za starko in opazoval njeno klaverno postavo.

Počasi je stopala gospa Smrekarjeva in poleg nje je hodila dolga, suha gospodična, stara najmanj trideset let.

»Gospa, ne žalujte tako! Tri dni že točite solze skoro brez prenehanja. Ne jeste, ne pijete in ne govorite. Potolažite se! Milan je bil tako dober, zlata duša. Mirno je živel, da skoro ni vedel nihče zanj. Kot sv. Anton Puščavnik je bil. Za svet se ni briga, le bral in bral je in študiral ter upal, da nekega dne postane koristen narodu. Omagal je pod klancem, ker je bila pot naporna in strma. A umrl ni kot premaganec, kot zmagaletc je umrl, čelo ovenčano z lavoriko, obličje blesteče radosti in nebeškega sijaja. — Ali ste videli, koliko je bilo pogrebcev: gospodov, študentov, dam in gospodičen? Vse sočustvuje z vami, gospa! To naj vas tolaži!«

Tako je govorila gospodična Agata, a gospa jo ni poslušala. Imela je svoje misli, živci so bili napeti in na duši ji je ležala težka boleost.

»Gospa, tudi meni se je zgodila nesreča. Mnogokrat sem vam pravila o njej. Imela sem ženina, lepega, imenitnega, pogumnega in veselega, da ga je bila radost pogledati. Gledala so za njim dekleta, če je stopal po ulici mogočno kot kralj in nevoščljive so mi bile. Zapustil me je. In zakaj? Redila sem psa Hektorja, velikega psa z gladko dlako, božala sem ga, česala in jedel je iz mojega krožnika. Ženin me je zmerjal radi tega, a nič ni pomagalo. To ga je jezilo, zato me je pustil. »Če bolj ljubiš psa kot mene, pa išči drugje ženina!« je rekel in nikoli več ga ni bilo, pomislite, gospa: nikoli več. Moj Bog, ali ni to hudo, radi psa me pustiti? — Jokala sem in tarnala, ženina pa le ni bilo. Tako sem jokala včasih, da so me bolele dva dni potem oči. Ljubila sem ga pa vedno in ga ljubim še danes. Hektor me spominja nanj. Nikdar se ne omožim, do smrti bom ljubila le njega.«

Prišli sta v predmestje. Ulice so se kar vrstile: dolge in kratke, naravnost in počez. Pred nizko hišo z malim vrtom sta se ustavili.

»Hvala za spremstvo, pospodična Agata!« je ihtela rekla gospa Smrekarjeva.

»Potolažite se, gospa! V kratkem vas obiščem.«

Segli sta si v roke in se razšli.

Gospa Smrekarjeva je odšla v svoje stanovanje. V večji sobi je še dišalo po kadilu in svečah. V kotu je stal visok oder, pregrnjen z belimi tenčicami in ves ozalšan s cvetjem, zelenjem in podobami svetnikov, na mizici je stal kropilnik z blagoslovljeno vodo in veliko leseno razpelo. Težak, opojen vonj je ležal v svem stanovanju, čeprav so bila odprta okna in se je usipala svetloba pomladanskega solnca po starem pohištvu. Gospa Smrekarjeva se je sklonila na stol in začela jokati, da so ji solze curkoma lile po obrazu in se ji je stresalo drobno, suho telo. Dolgo je tako sedela in premišljevala svojo osamljenost in si želela smrti.

»O ti moj Bog, zakaj si poklical njega, mladega, lepega, mene staro, sivo revo si pa pustil samo, tako osamljeno! Kdo mene rabi na svetu? V napotje in spodtiko bom ljudem. Milan bi se pa veselil mladosti in stvarstva, dela in napora. Vse bi ga rado imelo in bil bi še lahko kaj velikega.«

Tako je tarmala starka, ko je zabrnel iz male sobe droben glas. Pepelkasta grlica je zagrlila parkrat, žalostno je zagrlila, kot bi slutila, kaj se je godilo te dni okrog nje. Gospa se je vzbudila iz svojega premišljevanja in si z belim robcem obri-sala oči.

»Grlica tudi žaluje,« je rekla in odprla vrata v malo sobo. V veliki zeleni kletki je sedela na temki lati grlica, si otresala perje in kimala z glavo in pohlevno obračala drobne oči po postelji, mizi, fotografijah in slikah.

»Uboga živalica, piči ji še nisem dala!« je vzdihnila gospa, odprla kletko in vzela iz nje stekleno koritce, ga oprala in napolnila z vodo in položila na prejšnje mesto.

»Vendar mi je nekaj ostalo, kar me bo vedno spominjalo njegovega dobrega in blagega srca. Grlica naju bo družila.«

In začela je govoriti s ptico, kakor s staro znanko ali dobro prijateljico: »Kajne, grlica, mi dve bova mislili nanj, nikdar ga ne pozabiva. Saj še veš, kako te je prinesel Milan v hišo!«

Grlica je prikimala, gospa je pa govorila dalje.

✓ Bil je že bolan. A upal je vedno, da ozdravi. Ko pride pomlad, pojdem na božje solnce, pa okrevam. V gozd pojdem in čez polje namerim kakor med mlado pšenico in rdeči mak, pa se navžijem svežega zraka, mehkega kot žamet in volnega kot svila. Na Posavje pojdem in se kopljem vsak dan, pa bom zdrav. Zdravnik priporoča lahne izprehode, tečno hrano, malo sedenja in malo duševnega dela. Pa brez berila ne morem živeti in ne morem.« Tako je bral od jeseni naprej kakor v dneh svojega zdravja, ko je študiral na Dunaju. Nisem mu pustila gor, saj ni je zdravnik ukazal, naj pazim nanj. In pazila sem, Bog mi je priča. A ni me ubogal. Ko sem legla k počitku, je prižgal luč in bral in bral, da so ga zasketele oči. Čez dan je hodil po mestu in okolici s povešeno glavo, vedno zamišljen, kakor obsojenci. Na tistih izprehodih te je našel, saj še veš!«

In grlica je znova prikimala, kot bi razumela vse.

»Dva paglavca sta te pregnjala in lučala za teboj kamenje. Zasmilila si se mu, ko te je videl. Zapodil je paglavca. Hvaležno si ga pogledala in mu prifrčala na ramo. Vzel te je v roke in te prinesel domov, ti kupil kletko in te vsak dan krmil, napajal, gledal, božal in se pogovarjal se s teboj.«

Grlica je zagrlila in ozbočila vrat. Na oknu se je prikazal velik črn maček, se udobno zleknil na solnce in s svojimi sivimi prekanjenimi očmi zrl na kletko in črno opravljeno gospo.

Starka se je obrnila in ko je zagledala mačka, ji je prišla zopet težka misel v dušo. Tako lepo se je potolažila s pripove-

dovanjem, zdaj ti pa pride grd, črn maček in ji zmede in skali vse veselje. Zamahnila je z roko in zapodila nadležneža. Zamijavkal je potuljenec, jezno pogledal in skočil na vrt. Tam se je stegnil ob zid, dremal in predel.

»Da se mi več ne prikažeš!« je rekla gospa Smrekarjeva. Grlica je pa veselja zagrlila, ko je izginil neljubi gost iz sosednje hiše.

»Zdaj sva sami. Zato morava skleniti trdno prijateljstvo. Vsak dan bova mislili na Milana, vsak dan, vsak trenutek.«

Tedaj je šinila lepa misel v starkino glavo. Stopila je v veliko sobo, snela s stene Milanovo sliko in jo obesila poleg kletke. In pod njo je postavila klečalnik, nanj razpelo, blagoslovljeno vodo in svečo.

»Vsak dan bom molila zanj, vsak dan in svečo bom prižigala pred razpelom.«

Tako je sklenila gospa Smrekarjeva. In potem je pripovedovala grlici o svojih mladih dneh, o svoji ljubezni in sreči. Bila je učiteljica, lepo vitko dekle. Zaljubil se je vanjo profesor in jo vzel za ženico. In dobila sta sinka Milana.

Ko je začela starka govoriti o svojem edincu, so ji zablestele oči, bleda lica so ji zažarela. Pripovedovala je vso zgdbo o sreči in nesreči, žalosti in veselju, o smrti svojega moža, ki je umrl mlad in ji pokladal na smrtni postelji na srce Milana in zopet Milana.

»Zvesto sem izpolnjevala dolžnost. Sin mi je bil vse, pa mi ga je ugrabila smrt. In od njega mi ni ostalo drugega kot ta slika in pa ti, grlica! Ti si mi priča, da je imel moj sin blago srce. Vem, da za njim ravno tako žaluješ kot jaz.«

Grlica je zastisnila oči, kakor delajo ljudje, ki so globoko ganjeni. Zagrlila je, in pokimala z glavico.

Z vrta so se plašno poizgubili poslednji solnčni žarki, mir je legal na predmestje. Gospa Smrekarjeva je prižigala luč pred razpelom, pokleknila in se utopila v molitev, kjer je našla tešilo in lek duševnim ranam.

*

Z grlico je torej sklenila stara gospa Smrekarjeva tesno prijateljstvo. Z njo se je razgovarjala o sedanjosti in preteklosti, o žalostnih in veselih dneh. Vsak dan je molila za Milana, vsak dan se ga je spominjala. Grlica je grčila ob njeni molitvi, sklanjala glavo, pomakala kljun v vodo, se napihovala ter otresala pepelnato perje. Tako se je starka polagoma utolažila, čeprav so ji prišle pogosto solze v oči ob pogovoru z gospodično Agato. Milan ji je bil bitje, ki ji je bilo neprestano v mislih, s katerim se je vedno pogovarjala, ki je sicer umrlo, a samo njegovo telo je bilo pokopano tam pri sv. Krištofu, duša pa je živela dalje. In te duše je bila gospa Smrekarjeva vesela.

V maju je hodila pogosto na Milanov grob. Nosila je tja cvetja in zelenja ter preklečala cele ure med visokimi kamenitimi spomeniki in šelestečimi tihotnimi cipresami.

Grlica je doma samevala, včasih zafrfotala v kletki, si snajžila drobne noge in dremala. A to se je zgodilo le redko, ker so bili dnevi lepi in so dolgi trakovi zlatih žarkov padali v sobo in plesali po stenah. Gospa Smrekarjeva je prinesla domov zelenja in cvetja in okrasila z njim vso sobo, posebno Milanovo sliko in grličino kletko.

Grlica je tudi rada sanjala, posebno ob prijetnih mesečnih nočeh. Mesec je lil svoje bledovijoličaste žarke skozi okno naravnost na njeno kletko in na Milanovo sliko. Gospa Smrekarjeva je spala mirno, le tuintam je malce vzdihnila, kot bi sanjala. Mesto je dremalo v globokem snu, polja sò dremala in gore v daljavi. V taki noči se je zdelo gospej Smrekarjevi, da ji pripoveduje grlica o Milanu. Prav ljubko in počasi ji je pripovedovala, kot pripoveduje babica otrokom pravljice.

»Od lanskega leta sem ga poznala. Ravno pred enim letom sem ga videla prvič. Tja proti Golovcu je hodil na izprehod, kjer sem bivala tedaj pod visoko streho. Na prvi mah se mi je prikupil njegov obraz. Tedaj je še plulo ponosno življenje v njegovih žilah, o boleznih še ni bilo sledu, dasi se je morda skrivala v prsih in izpodjedala počasi zdravje, kot črv orehovo jedrce. Počasi je hodil pesnik po kamenitih stezah in travnatih potih in vedno mislil. Le malokdaj je vzdignil glavo in pogledal po solnčni ravnini in na zeleneči gozd. In moje oči so takoj opazile v njegovem pogledu ljubezen, skrito in tiho, ki gori tako tajno, da je nihče ne zapazi, a vzplamti naenkrat v mogočen kres.

Le strmite mamica njegova, in poslušajte! Milan je ljubil, dolgo ljubil. Ko pa je uvidel, da mu ne bo nikoli povrnjena ljubezen, je začel obupavati, oprijela se ga je otožnost, opil se je za hip v vrtincu življenja in si nakopal bolezen. Njegovo ponosno telo se je uklonilo, zaznamovala ga je smrt s svojim mrzlim dihom.

Tam ob Hradeckega mostu v največji in najlepši hiši je bivala Milena. Bogata je bila in ponosna, vitka in bela v obraz kot morska pena. Davno jo je spoznal Milan in jo vzljubil, sam ni vedel kdaj. Ob najlepših dnevih je pohajal tam ob Ljubljani in pesnil njej na čast. Približati se ji pa ni upal. Bil je prebojč in preobziren. Lani je pa dobil pogum. Začel se je zavedati svoje časti, njegove ime je bilo znano, posebno mlada dekleta so brala med vzdihli njegove verze in novele.

Lepa noč je bila in ravnotako je sijal mesec v sobo, ko je sedel pri mizi in pisal pisma. Pisal ji je, da jo ljubi.

Odposlal je pismo drugi dan in dobil hiter odgovor. Milena se je jezila nad njegovo predrznostjo in mu zatrdila, da ga ne bo nikoli ljubila. — Milan je prvi trenutek obledel, zaskalelo ga

je v srcu, zatrepetal je, sedel na stol in se zjokal. Potem je vstal, si obrisal oči in krenil v mesto. Tisti večer se je vrnil prvič vinjen domov. In vi ste ga kregali gospa, in surov je bil z vami prvič v življenju. Čez par trenutkov ga je premoglo čustvo, zgrudil se je na posteljo in jokal kot otrok in priznal vam je vse. Tolažili ste ga, poslali na Dunaj, da se pri študiju raztrese. Ali prva struna je bila počena. Zašel je in zbolel.

Ko se je poleti vrnil, ste se ga ustrašili. Bil je hudo bolan; bolehal je, lazil okrog. Tam po Dolenjski cesti, okrog Golovca je najrajši lazil. Tam je tudi mene dobil. V bolezni je izprevidel, kako je bilo škoda njegovega življenja, kako je zgrešil svoj cilj. In obljubljal je Bogu, da bo hodil nova pota, če ozdravi. A čuval se ni. Skrbno sem pazila, ko me je krmil, kako se mu je od dne do dne sušila roka, kako je venela koža.

Po zimi je legel in ni več vstal.«

Gospa Smrekarjeva se je sklonila pokoncu v sanjah in se prebudila.

Grlica je sklanjala glavo, luna je sijala ravno na Milanovo sliko in kletko. Mesečni soj je trepetal in blestel daleč naokrog.

*

Bilo je nekega dne v začetku jeseni. Predmestni vrtovi so bili polni sadja, po Pasavju in barju je bilo vse živo. Kmetje so kosili otavo, brusili kose in spravljali bogate pridelke. Včasih je ležala dolgo v jutro gosta megla čez vse ljubljansko polje, le polagoma so jo prodirali solnčni žarki, popoldnevi so pa bili lepi, jasni in prijetni.

Gospa Smrekarjeva je odšla na pokopališče obiskat svojega Milana. Dolgo je klečala med cipresani. Sveti mir je vladal v njeni duši in nemoteno se je pogovarjala s svojim sinom. In zazdelo se ji je naenkrat, kot bi ji šepetal tolažljive besede, kot bi jo klical k sebi.

»Kmalu prideš za mano, mati!« je dejal. »Le kmalu pridi!«

Dolgo je klečala gospa in težko se je poslovila od groba, kot bi se poslavljala zadnjič.

»Čudno mi je. Kot bi ne prišla nikoli več nazaj, kot bi mi bilo zapisano: jutri umrješ, denejo te na mrtvaški oder, oblečejo ti novo črno obleko in potem pride dubovnik, blagoslovi te, v krsto te polože, krsto zapro in te odneso semle k sv. Krištofu.«

Pomolila je še malo, potem je pa odšla domov vesela in zadovoljna.

Ko je odprla vrata v malo sobo, jo je pretresel strah, da je vstrepetala po vsem životu. Na tleh je ležala grlica, vsa krvava in tisti veliki maček jo je davil. Skozi okno je prišel v sobo, vrata pri kletki so bila samo priprta.

Gospa Smrekarjeva je pobrala mrtvo ptico in jo dela na mizo. Starka je žalostno ogledovala grlico in jokala; tako je

jokala, kot bi izgubila lep spomin. Ozrla se je na Milanovo podobo na steni in zasklelo jo je v dušo.

»Vse mi je pobrala smrt, tebe in grlico.«

Spomnila se je vseh pogovorov s ptico, vseh sladkih ur, ko je molila ob kletki pri prižgani sveči. Tudi zdaj se je začela pogovarjati z njo, jo božati in milovati.

Naenkrat je pa začutila slabost po vsem životu, jezik ji je bil kakor prikovan v ustih. Niti besedice ni mogla izpregovoriti.

»Moj Bog, kako mi je hudo! V posteljo ležem,« si je mislila.

Legla je v posteljo, oblečena in hotela klicati ljudi, da ji pridejo na pomoč, pa ni mogla. Vedno bolj je bila trudna in le ena želja ji je vstajala v duši: spati, spati in sanjati lepe sanje o Milanu in grlici, o sreči mladih let, o možu in zopet o Milanu in grlici.

»Pridi, mati, pridi!« jo je klical Milan, velik in lep, kakor ni bil nikdar v življenju.

»Pridem,« je mislila starka in se nasmehljala. Prijel jo je za roko in vedel kvišku, daleč, daleč nad zvezde.

*

Drugo jutro je stopila gospodična Agata z veselim licem v stanovanje gospe Smrekarjeve. Nesla ji je novico, da je postala nevesta. Novi ženin je prijazen, potrpežljiv, pohleven in ima rad psa kakor ona. A kako se je začudila, ko je našla starko v postelji, z odprtimi očmi, blaženim nasmehom na ustnicah. Na mizi je ležala grlica, vsa krvava.

»Gospa Smrekarjeva, kaj še spite?« Starka se ni ganila. — »Gospa, ali ste bolni?« — Nobenega odgovora, nikakega migljaja z glavo.

»Mrtva je,« je vzkliknila in obšel jo je strah. Hitela je po mestu naznanjat novico. Vsakemu je govorila s solzami o starki in njenem sinu in dostavljala, da jo je mislila povabiti na svojo svatbo.

JANKO:

PRIJATELJU OSMOŠOLCU.

In bliže, vedno bliže... Že belí
pred tabo pot se prosta v prosti dan
in kmalu stopil v šumni ocean
življenja boš svoboden, brez vezí.

Svoboden? Morda ne, a morda boš.
Ker glej: svoboda je kot paradiž,
ki pot zastavlja vanj nam trojen križ:
Spoznavaj! Ljubi delo! Bodi mož!

SPOMIN.

»Kaj je to združena Slovenija?« me je vprašal naenkrat moj sosed, star mož, ko sva sedela skupaj v pogovoru o starih časih.

»Združena Slovenija?« sem se čudil jaz, »kje ste to slišali?«

»Takrat, ko smo bili na taboru.«

»Vi ste bili na taboru?« Kdaj je to bilo?«

»To je bilo... no, od takrat je že precej dolgo.«

»A kako, da ste bili na taboru?«

»Tak čas je bil takrat; bili so tudi drugi, zelo mnogo jih je bilo.«

»Kako je bilo takrat?«

»To je bilo tako: pri nas je bil takrat za župana Zaviršek, fantje smo pri njem pili skoraj vsak večer, ker je bilo vino takrat poceni. Zaviršek nas je prav rad imel, ker smo mu hodili delat in je dal včasih sam za pijačo. Neko soboto pa nam pravi: fantje, na tabor pojdemo, gor k Ljubljani. Tako pisanje sem dobil, a naj pridejo ljudje iz vseh občin. Pri nas smo imeli takrat »Novice« in sem včasih kaj čital; toda mlad človek se ne zanima tako za take stvari, kakor pozneje, ko je v letih. Zato se nisem mnogo menil, kaj so pisale »Novice« pa tudi človek vsega ne razume. Tisto leto je bila pri Zaviršku neka sorodnica tam izpod Šmarne Gore. Prav lepa in prijazna ženska je bila. Večkrat smo skupaj delali na polju in se je rada šalila z nami. Na veliki pondeljek smo plesali, da je bilo veselje. Tisti čas pa je bila odšla domov in meni je bilo prav dolgčas po nji. Zato sem takoj pomislil na njo, ko je začel Zaviršek govoriti o taboru. Ako bi hotel prav odkrito govoriti, bi rekel, da mi je bila zelo pri srcu in jaz bi bil dekle vzel, ako bi bil kaj imel. Ampak človek je tako: tu nič, tam nič, in si ne moreš pomagati. Ubijaš se, delaš, trpiš - od vsega nimaš ničesar razven veselo uro pri pijači. Zato ni bilo, da bi bil govoril o takih stvareh. Vendar sem si jo želel zopet videti.

»Ako hočete, fantje,« je rekel Zaviršek, »bom v nedeljo zapregel pa vas potegnem do Vižmar, da ne bodo rekli, da ravno naša občina ni zastopana.«

»Prav govorite, oče,« sem mu pritrdil, »spodobi se, da gremo.« S tem so bili tudi drugi zadovoljni.

V soboto me pokliče Zaviršek, pa mi da polič vina in pravi:

»Stopi gori v mejo pa posekaj par vej, da bomo voz nekoliko okrasili.« Res sem šel in sem posekal nekaj smrečic. Zaviršek je imel lep parizar, ki mu ga v celi fari ni bilo para. Nekatero balo smo na njem prepeljali. Celo popoldne sem imel opravka, da sem ga okrasil. Zvečer je pa od šivilje prinesla nekaj zastav, ki smo jih na ročice privezali. Tisto noč smo dolgo peli

pri Zaviršku. Zaviršek sam je dal za pijačo, da smo bili bolj veseli. Nekateri sploh niso šli spat.

Zjutraj smo bili na vse zgodaj pri Zaviršku na dvorišču in smo se nalagali na voz. Prav lepa kopica je nas bila. Med tem so pa že tudi od dolenske strani šli vozovi, prav tako okrašeni in obloženi, kakor naš. Nekateri so bili vsi v zastavah. Mi smo vzeli s seboj sodček vina, nekateri so se preskrbeli tudi s klobasami in kruhom, ker so rekli, da tam ne bo mogoče ničesar dobiti. Zaviršek je imel močne konje, pa nas je bilo tako polno, da sta imela dovolj vleči; Zaviršek se je peljal z nami in je bil z nami prav zadovoljen. Roginov Miha je držal veliko zastavo v rokah; mi smo pa peli.

Bolj ko smo se bližali Ljubljani, bolj smo dohajali in prehajali vozove. Za nami pa se je kazalo še polno novih vozov z Dolenskega. Bilo je prav lepo jutro...

Ko smo prišli v Ljubljano, je bilo vse na nogah. V mestih menda sicer ne vstajajo tako zgodaj. Takrat so šli tudi Ljubljančani na tabor; sploh se je takrat gospoda — kar je bilo slovenske — zanimala za take stvari. Nas so celo z oken pozdravljali in mi smo tudi lahko malo zavriskali. Tako smo se vozili skozi mesto. Ko smo pa prišli iz mesta na cesto proti Šent-Vidu, smo pa komaj prišli naprej. Po cesti je stal voz za vozom in drug drugemu se ni mogel umakniti. Vmes so pa hiteli ljudje in ko niso mogli priti po cesti naprej, so šli preko polj. Dolgo smo stali in čakali, predno smo prišli naprej. Ljudstvo je bilo navdušeno, da se ne da dopovedati. Vsi znani in neznani so drug drugega pozdravljali, klicali so vsi: »živijo« in si mahali z zastavami. Konji so se plašili in vspenjali, krik in šum, cingljanje in bingljanje na vseh straneh, ljudstva vse živo, vozovi in hiše in drevesa pa vsa v cvetju in v zelenju in v zastavah kakor na velikega praznika dan.

»Le previdno vozi,« je rekel Zaviršek hlapcu, »da se kaka nesreča ne pripeti.«

Tako smo počasi prišli do Šent Vida. Tam ni bilo več prostora v gostilnah. Vozovi so šli, kamor so mogli s ceste, da niso bili drugim na poti. Ljudje pa so se gnetli na travnik, kjer so rekli, da bodo govorili.

Nekaj časa smo se držali skupaj, potem pa smo se zmenili, da se snidemo popoldne pri svojem vozu. Meni je bilo to še ljubše, ker sem si mislil, da bom morebiti kje srečal ono dekle in se lahko z njo pogovorim. Res sem hodil nekaj časa med onimi množicami in sem gledal na vse strani — toda nazadnje sem zašel v tako gnječo, da nisem mogel niti naprej, niti nazaj. Takrat se je pa tudi začelo. Na visokem okrašenem odru je nastopil neki gospod in je govoril z mogočnim razvnetim glasom. Nikogar še nisem videl tako govoriti. Ljudje so bili kakor osupnjeni. Ko je končal, je bilo ploskanje in krik, da se je treslo ozračje nad našimi glavami. Za tem je nastopil Bleiweis, oni,

ki je Novice izdajal. Na zadnje pa so rekli: Sedaj bo govoril doktor Kosta. Ta ni imel mogočnega glasu in se ni moglo razumeti, kaj je govoril. Ljudje so stali mirno in le zdajpazdaj so zaploskali. Nekdo si je upal nekako ugovarjati, toda planili so nanj in bogve, kaj bi bili naredili ž njim, ko bi ga drugi ne bili obvarovali. Ko je bilo govorov konec je nastalo živo, kakor da bi morje razburkal, eni so kričali, drugi so peli, tretji so dvigali ljudji kvišku, četrti so mahali z zastavami; tam okoli odra se je vse trlo; nekoga so nosili na ramah. Bil sem predaleč in nisem mogel vsega videti. Potem so se začele množice razhajati. Dolgo smo morali čakati, predno smo prišli zopet na cesto. Vse hiše in gostilne so bile polne. Zunaj so zakurili ognje in so pripravljali jed za množice. Na travniku se je vršila velika veselica. Oni, ki so bili od daleč, so morali oditi, da pridejo pred nočjo domov; drugi pa so se posedli v družčine in so ostali. Dolgo sem hodil med množico, ker sem le hotel — nekoliko pogledati... Bilo je povsod mnogo veselja. Na zadnje sem prišel do našega voza. Drugi so se bili že sešli in so se posedli po vozu. Med njimi zagledam naenkrat tudi njo, kakor sem rekel. Bila je oblečena v domačo obleko, pečo je imela na glavi in šopek v rokah. Poleg nje je stal mlad gorenjski fant.

»Živela zedinjena Slovenija,« je rekla, ko me je zagledala, in mi je mahala s šopkom v pozdrav. Smejala se je veselo, kakor da je zelo zadovoljna, da smo se sešli. Izpili smo skupaj vino, kolikor ga je bilo v sodčku. Tudi ona je pila z nami. Vprašal sem jo, če se spominja na veliko noč in na one čase pri nas.

»Kaj bi se ne spominjala,« je dejala, »prej je bilo tako, sedaj bo drugače.«

»Saj bo kmalu svatba,« so rekli drugi. Njej je bilo nekoliko nerodno. Začela je deliti one cvetlice med nas in meni je dala najlepšo rožo.

»Za spomin na veliko noč,« je rekla.

Med tem je prišel župan Zaviršek. Bil je zelo dobre volje.

»Dobro smo se postavili,« je rekel. Ona ga je pozdravila in mu je segla v roko.

»In to je moj ženin,« je rekla in je pokazala na fanta.

»Kmalu pridite nas obiskat,« je rekel Zaviršek.

»Pridemo vas vabit na svatbo,« je rekla ona.

»Pridemo vsi,« smo rekli.

»Pridite,« je rekla.

Napregli smo konje in smo se posedli na voz. Bili smo vsi dobre volje. Miha je stal na sredi voza in je mahal z zastavo. Segli smo si še enkrat v roke in smo pognali. Še od daleč nam je mahala v pozdrav — potem pa se je izgubila med množico... Vozili smo po cesti počasi in previdno, ker je bila polna ljudstva in vozovi niso prišli naprej. Šum je bil na vseh straneh,

kakor da je preseljevanje narodov — po cesti pa gnječa, kakor da bi šla vojska z Ruskega.

»Dobro so govorili,« je rekel Zaviršek, »sedaj bo vse samo slovensko, da si ne bo treba beliti glave z nemškimi papirji.« — Prišli smo v gnječi do Ljubljane in šele tam so se ceste nekoliko izpraznile, ko se vozovi zavili vsak na svojo plat.

Pozno v noči smo prišli domov. Zaviršek nam je dal za pijačo.

»Le pijte, fantje,« je dejal, »dobro ste se držali.«

Tako je bilo takrat. Vse mine. Nje nisem videl nikdar več in tudi taborov ni bilo... Omožila se je pred pustom in kdo bi hodil v tako daljo na svatbo. Spominjal sem se vedno onega dne in sem mislil na one besede, kaj bi pomenile.

Zedinjena Slovenija. Zato sem vas vprašal. Dandanes ni nič takega. Časopisov je mnogo in ljudje se prepirajo med seboj. Takrat so bili vsi enega duha. Lepo je bilo, ko je bilo skupaj toliko naroda. Seveda takrat smo bili mladi in vse mine.

Tako je pravil in se je zagledal. Nosil je v srcu tih spomin na nekaj lepega in velikega, na tabor in na njo. A oboje je prešlo, kakor da ni bilo nikoli, kajti ubila ga je v delu vsakdanja skrb, da ni utegnil razmišljati niti o združeni Sloveniji niti o nji. Oboje je seboj odnesel čas in njemu je prinesel puste dni, ki jih razveseli komaj spomin.

MIRA:

HUDI ČASI.

Tako mi je povedala Kovačeva Urša, stara in izsušena ženica, vdova, že Bog zna, koliko let. A stari ljudje so modri in izkušeni, gotovo torej, da je vse res.

Sedela je na vreči otrobov, ter pripovedovala. Poslušala sem napeto, ker človek naj nikdar ne zamudi prilike, kjer se more kaj naučiti. Kajti kratko je življenje in redki so viri modrosti. Ako te privede tvoja sreča do katerega, napij se jih, da boš rasel na letih in na modrosti pred Bogom in pred ljudmi.

In govorila je stara Kovačica:

Zato sem došla zavoljo soli, da si je odnesem bar pol kile, ker brez soli ne moremo biti, makar smo revni. Če ničesara nimamo, vsaj krop si moramo soliti. Ali povem jim, zdaj so menda došli tisti časi, kakor so povedali že stari ljudi: da brat brata ne bo mogel videti; da bo črtel oče sina, sin očeta, mati hčer a hči mater. Pa kaj niso res došli zdaj ti časi? Kaj ni prepir med ljudmi vse povsod? Kaj se ne tožarijo in pravdajo pred gospodo, a en drugemu ničesara ne privoščijo? Vse zapravdajo in le gospodi žepe polnijo. Rajši še sam nima, pa gospodi zanese do zadnjega krajcarja, samo da sosed ne bi imel.

Kakor le-ni Podjamski, kak sem jim že povedala, ki mu čejo pod silo vzeti lozo. Pa mu je le-ni. Peterlin je mejaše predstavil pa dal vse še enkrat premeriti. Inženirja si je podmitil, da je mejo zmeril, kot ni še nikdar meja bila. Zdaj se pa štima, kaj dobra mita velja.

Vprašam jih, ali bo tak človek kdaj videl Boga, ki tako krivično dela?

Pa te slanine pa nimajo — terem-te-te. Pa zavoljo nje sem še najbolj prišla. Da je samo za mene, jaz bi si kar masti vzela. Ali mi je zavoljo nje, ki z mastjo ne je, ker se je tam v Ljubljani pri gospodi navadla s slanino začinjeno jesti. Zdaj so ji šli gospoda čez leto na morje. Ona je pa rajši domu prišla, kot bi šla ž njimi na morje. Lani je šla ž njimi, — je, pa se ji ni dopalo. Bo ona vruga gledala one pečine pa oni sviž. Pa je rajši domu došla; snočkej mi je došla, samo na brigo in na potrošek.

»Ona« je bila njena hči, ki služi, v Ljubljani, že več let ter je došla zdaj domu, tako rekoč na dopust.

Poslušala sem pazno, ter pritaknila le malokedaj kako pri-trjevalno besedo. Kajti zakaj bi izrabljaj človek svoje moči, ko vidi, da drugi lahko sam obavi.

In nadaljevala je.

Ker zdaj so ljudje tak revni, da res več ničesara nimajo. Je že še denarja po nekod, ali pri nas ga je preklicano malo. To samo za sproti. Kar zasluži, to tudi sproti zaje. Lahko zaje, ko je vse tako neizrečenoko drago.

Ali stari ljudje so imeli denarja dosti. Tak, da so ga vse po šuplem drevju skrivali in v zemljo zakopali.

Znam še, ko sem bila mala. Še sem na pašo hodila z deco. Pa smo znali deca tak v starem kostanju zakuriti, da smo si krompir pekli ali kostanj. Pa je za vsako nekaj doli kapalo, nekaj svetlega. Kaj smo mi deca znali, kaj to je. Ali to se zna, ker so se tisti penezi cvrli in topili, ki so bili notri spravljeni. Pa to tak dolgo, tak dolgo, da se niso vsi tisti to-larji raztopili.

Pa to še prav dobro znam, če prav sem bila še mlada. Sredi gmajne, ober našega sela je stal star kostanj. Pa kadar smo tam zakurili, se je pokazal nad duplino plavi plamenček. To se zna, ki so cveli tisti penezi, ki so bili notri zakopani. Če je pa šel kedo kopat, da bi jih izkopal, pa so se le nižje dol podrli, da nikak ni bilo moči priti do njih. — So pa ranjki gospod, — ne ta, ki so zdaj umrli, ampak ondi so bili še oni, ki so pred tem zadnjim gospodom umrli, pa so rekli tako, da ko se bo pokazal plamenček, naj hitro roženkranc notri vržejo. Onda se bo hudoba pobrala, ki na teh penezih sedi, a penezi se bodo vstavili, da ne bodo več dalj notri prešli v zemljo.

Pa kaj bo kedo! Še v cerkvi skoro nima nihče roženkranca pri sebi; pa ga bo tam imel pri delu, ko svet nič več ne da

ne do Boga, ne do molitve. Pa ni bilo nikdar tega roženkranca pri rokah, kad so penezi cveli, tako da so se nazadnje do kraja pogreznili v zemljo, da ni zdaj več nikjer nič.

Pa velido eni da ni hudo na svetu! Kak ne bi bilo hudo! Jaz si sama mislim, da kak to še bo, ko nam ne bo letos nič zraslo. Tak lani je bilo slabo, letos pa spet. Lani nam je dež vzel, letos pa suša. Pa lani je bilo vsaj še po nekoliko, letos pa ne bo ničesara. Krompir je tolikšen, ko oreheki, a koruze je do polovice jalove. To res da, strn je bila lepa. A kaj nam bo strn! Kaj bomo samo strneno jedli, ko koruze ne bo. A s čim bomo pa futrali svinje, brez zamere, ko tako rečem. Repo nam čedo požreti kar vso črvi, tam kjer je, kaj je. Krompirja nič, pese nič, korenja nič. To se zna, da mora biti onda draginja. No to če bo kje, kjer ni toča pobila kaj te kapljice, da bo za silo za odžejati. Pa kedo bo pil, če ni kaj v usta vreči.

Prav tako bo, kak je že bilo enkrat v starih časih, ko tudi eno za drugim ni bilo letine, da je vsega zmanjkalo, pa so ljudje grozno stradali. Kak povedajo, da so šli Hrvati iz hribov v mesto kupovat kruha. Pa so vzeli polno torbo tolarjev s seboj. Tisto torbo, kak jo že Hrvatje nosijo. Pa so dobili za vse te tolarje komaj en hlebec kruha, da so ga donesli domu: Nate zdaj deca, jejte!

Tak bo tudi še zdaj došlo, samo da ne bomo imeli torbe tolarjev, da bi si kupili hleb kruha.

Znado, onda pa je bila neka usmiljena ženska: od te stare Doljačke, če jo poznado, od teh Doljačev iz našega sela. Toraj od te stare Doljačke stara mati je bila onda, pa je posejala neko rž, pa je prirastla ena četrtinka rži. To je dala semleti, pa je s cele četrtinke kruh spekla. Ta kruh je potem tem gladnim ljudem delila: »Nate, jejte, odteščajte se!«

Tak od onda je dal Bog spet rodovitna leta. Takoj prvo leto je zrasla strn brez slame. Kar od tal do vrha je bil sami klas. To je vse Bog dal, ker je bila ona ženska usmiljena. — Potem je počasi spet začela slama rasti, vsako leto več, a vsako leto so bili manjši klasi, dokler ni bila strn taka, kakor je zdaj. Pa bo došlo še tako, da bo pa sama slama zrastle, brez klasa. Tudi to bo še Bog dal, ker je svet zločest in pregrešen.

Tak te slanine pa nimado, ki sem zavoljo nje še najbolj došla, ker mi z mastjo ne je. Kaj čem pa zdaj, ker je ni? To bo takovo larmanje, da joj! — — —

In šla je ter me prepustila mojim dvomom in mislim. Jaz, če bi znala, da bo Bog dal v doglednem času spet klasju rasti brez slame, bi si kupila za zlat denar falaček zemlje pa bi si nasejela same lepe, rumene pšeničice.

Pa če bi znala, da bodo še kedaj kje cveteli zakopani zakladi, bi vedno nosila za pasom rožni venec.

Ja, če bi to vse znala!

KRISTINA:

ZADNJA PESEM.

Za taboj so gledale moje oči,
izgubljal si se v daljavi...
in vedno tišji je bil tvoj korak,
zagrnil te je večerni mrak...
za taboj so gledale moje oči
bolestno se jeknile prsi. —

Tam zunaj v noč so padale ceste,
tonile v srce so ti misli nezveste.

Nebo je sanjalo nad menoj.
»O daj mi nebo svoj veliki mir,
in s svojim mirom daj večnost mi —
izpij iz oči bolesi vir,
le jedna zvezda naj zagori!«

Ti šel si dalje po belih cestah,
med smehom, ljubeznijo svoj pot,
ozrl se nisi — pomislil nisi —
da duša ljubeča plaka nekod. —

Povišanje.

„Če mislite, da bo kdo od vas
„fajtar postal“ se zelo motite, preje
bodete imenovani za častne člane
— zverinjaka.“

Izkušenosti.

Učitelj: „Jerinčkov, povej mi,
kdaj je najboljše obirati sadje?“
Jerinčkov: „Kadar je čuva-
jev pes privezan...!“

VINKO ZALOKAR:

SAMOGLAVEC-NEPRIDIPRAV.

Pridejo gotovi časi, ko si človek zaželi nekaj, pa sam ne ve prav, kaj. V prsih ga tišči, živci drgetajo, misli se mu križajo in nobene ne izmisli do konca. V takih trenutkih je najbolje, pustiti v miru vse, s čemer se človek peča in iti ven v gozd, v prosto naravo. Suštenje gozda ublaži srce, pomiri misli.

Kraj, kjer prebivam, mi je postal tako ljub, da mi je vselej hudo pri srcu, kadar moram iti proč. Nizek hribček je ob vznožju, okrog in okrog ravnina. Na eni strani vas, na drugi potok. In ravnino obdajajo od vseh strani visoki hribi, posejani z mogočnimi gozdovi. — Rekel sem, da imam tako iz srca rad ta kraj in vendar se mi je letos pripetilo, da sem si zaželel drugam, sam ne vem kam. Gledal sem na gore, in zaželel sem si čez nje. Zagrabil sem klobuk in skoraj letel ven. Brez cilja. In prišel sem do potoka. Gledal sem ribe v vodi in sem se zamislil. Lepa, čista voda zelenkaste barve, zrak napojen z dišavami in jasna svetloba, miglanje vrbovih vejic. Saj mora človek zopet ljubiti tak kraj! Nisem vedel, kam sem si prej želel. Samo to sem vedel, da sem si želel drugam, kjer se mi je zdel kraj lepši, poljane in hribi bolj rožnatih barv, ko tu. — Vedno ista prevara! Od daleč vabi in mika človeka, ki ne vidi jasno in ne razločuje vsega natančno. In ko je na zaželenem kraju, takrat si zaželi srce le eno edino: nazaj, nazaj! — Pomirjen sem nadaljeval pot po vasi. Srečaval sem ljudi, vpognjene, z obrazi v tla uprtimi. Bog ve, kaj so vse mislili; na vse druge reči, na gnojenje in žetev, samo na lepoto narave ne. Samo da je koristno, kdo bi še mislil na lepo?! Zato imajo obraze puste, razorane, na čelu jim je zapisana samo skrb za krompir, žito in zelje. Da bi vcepil svoji deci čut lepote in krasote narave, da bi pokazal svojemu otroku z roko na gozdove in polja: »Poglej, sinko, kako čudovite so barve gozdov in polj in potoka, kako krasno je to in kako neizmerno lepo je urejeno vse to! Kar vidiš na okrog, je naše, bo vaše!« za to se ne meni nihče. Samo da bi dobro prodal drva in vole — otroci naj se valjajo v blatu in lužah! —

Prišel sem do vasi in sem vstopil v gostilno. V enem kotu je sedel krčmar, v drugem tuj človek. Prisedel sem k njegovi mizi iz same radovednosti. Niti glave namreč ni vzdignil, ko sem vstopil; gledal je na mizo in mirno in zamišljeno je rezal sir na papirju. Zraven je stala steklenica piva. Zanimal me je njegov obraz. Bled, suh, lica globoko udrta, pod očmi črn kolobar, čelo nagrbančeno, brada črna, redka. Krčmar mi je že od daleč mihal in se muzal. Naročil sem steklenico piva. In tisti trenutek, ko je krčmar šel po pivo, sem porabil. Pomaknil sem se nekoliko bližje in sem ga vprašal: »Ste gotovo tujec tukaj, ne? Vsaj videl vas še nisem nikdar.« »Tudi jaz vas ne! Tujec sem

in nisem, kakor hočete.« Bil sem še bolj radoveden. »Kako mislite to?« »No, ker ste radovedni, vam povem. Sicer pa vprašajte gostilničarja, vam bo gotovo povedal, čeprav malo drugače, kakor jaz.« Tako čudno so se mu zasvetile oči in ob enem je pokazal zobe. Misli sem si: to je gotovo čudak, ki ga poznajo daleč okrog. Krčmar je postavil steklenico predme, in je zopet odšel. Tujec se je zopet tako čudno zasmel. »Že vidim, da vam moram sam povedati, kje sem doma in kaj delam. Poglejte, gostilničar je pol ure sedel tamle v kotu samo zato, ker misli, da sem razbojnik, tat, da ga bom okradel. Sedaj, ko ste vi prišli, je šel brez skrbi gnoj kidat. Ljudje pravijo, da sem nepridiprav, kažejo s prstom za menoj, svarijo deco pred menoj. Dobro vejo, da je šel sveti duh s pametjo mimo njih naprej in se bojuje, da bi se morda ne vstavil pri njih otrocih. In če pride mimo človek, ki je revež, pa ima pamet v glavi in ne v petah, pravijo: »Bog nas obvaruj pred potepuhom, lumpom! Lahko bi bil postal nam enak, hišo, polje in otroke bi bil imel; pa ni hotel. Raje je postal lump, nepridiprav! — Ha, ha, ha!« — Ali ste že kedaj hodili po teh hribih tukaj?« — »Že mnogokrat. Z očetom greva vsako jesen polhe loviti. Pod Limberkom sva imela celo kočjo iz dil.« »Torej smo bili sosedje. Eno uro in pol od Limberka imam jaz svojo kočjo. Potem morda veste, kje je Zajčji hribček?« »Vem. Bil sem tam na lovu.« »No, tam je moja domačija. Sam sem si sezidal hišico, sam naredil vrt in njivo. Vodo imam tudi blizu. Kaj mi še manjka? Ljudij sem sit, ker jih poznam, kakšni so. Mesto da bi poslušal njih psovke, sedim raje zvečer pred bajto in se jim smejam, tepcem v dolini. Ha, ha, ha!«

»Kaj so vam naredili tako hudega, da jih ne morete trpeti?« »Mnogo! Pa niso samo tukaj taki ljudje; povsod so enaki. In ne samo kmetje, tudi drugi se ne razločujejo od njih. Dosti sem hodil po svetu, mnogo preskusil, dosti trpel. Pa sem prišel zopet v rojstni kraj in sem pripovedoval, kaj sem videl, kaj sem vse premislil. Pametne reči sem jim pripovedoval, pa so rekli, da sem neumen. Rekel sem jim kazaje na križanega Kristusa: »Poglejte! Zakaj trpi ta na križu? Ker je govoril ljudem pravico in resnico. Niso ga mogli dalje trpeti, niso mogli prenašati njegovih besed, zakaj bodle so jih, krivičnike. Zvezali so ga in križali. Trpel je za pravico in resnico. Mislite, da sedaj nihče ne trpi zaradi pravice in resnice? Odprite oči, ozrite se okoli in videli in slišali jih boste!« Rekli bodete: »Zakaj jih že nismo zagledali, saj nismo slepi?! Zakaj jih nismo že slišali, saj vendar nismo gluhi!« Pa premislite! Povem vam v primeri. V celi pokrajini vlada črna tema. Tu in tam pa posveti jasna luč. In kdor ima največ masla na glavi, tisti je prvi, ki bo poveznil mernik nad luč. Samo da bo zopet tema, da se ne vidi njegovo dejanje! Razumete sedaj? Pravičnik, ki govori le resnico in pravico, mora proč, da lahko še naprej obstojijo krivičniki.«

Pa so se mi režali: »Samo resnico in pravico govoriš, po-

tepuh! Menda si si jo izmislil v zaporu v Gradiški ali kje že.« Pa si jo nisem izmislil v zaporu, vedel sem jo že preje. Zaradi nje sem prišel šele v zapor. Prijeli so me orožniki, ker so slišali od ljudij, da sem nepridiprav. Drugega mi niso mogli naprtiti na pleča, ker kradel nisem, ubil tudi nikogar. Zato so se zopet lagali: »Brez dela se potika po deželi.« Seveda, ker nisem hlapčeval ko Zamorec, sem lenaril!! Delal sem toliko da sem živel. Vsak naj dela tako, pa bomo vsi zlahka živeli. Ne bo treba nekaterim od lakote umreti, drugim iz same skrbi, kam z bogastvom! — Brusil sem žage. Potem so zopet prišli na to, da ne smem delati. Prijeli so me zopet orožniki. V Ljubljani so mi rekli, naj plačam patent. Našteli so mi toliko, da bi komaj zaslužil v enem letu samo za gosposko. Rekli, naj si grem kupit koleke za prošnjo in patent; jaz pa sem jo raje odkuril iz Ljubljane brez patenta. Torej delati ne smeš brez patenta, če pa imaš patent, potem pa odiraj druge — ali pa umri gladu. Razložil sem ljudjem, da je to krivica. Zaprli so me zopet zaradi hujskanja proti oblastem in zaradi nepoboljšljivosti. Celih pet let sem presedel v kaznilnici. Ko so me izpustili, sem se jim moral še zahvaliti za dobro šolo poboljšanja. Ha, ha! Nekoliko sem se pa res poboljšal. Izprevidel sem namreč, da je neumnih dosti več kot pametnih, ja celo pretežna večina. Izprevidel sem jasno, da imajo neumni moč v rokah ne vsled njih razuma, temveč vsled njih števila. Ko bi bil jaz v resnici lump, bi šel zopet po svetu in bi pridigoval: »Moji ljubi, lagajte, kolikor morete in znate! Če vidite, da je črno, recite, da je belo. In dobro se vam bo godilo na tem svetu!«

Pa nisem storil tega. Otresel sem raje prah raz čevljev v dolini in sem šel tja gori v samoto v hribe.« — »Kaj delate tam?« — »O dela dovolj! Bukve, hraste in smreke sekam.« — »Kako morete sami?« — »Res je, da se mučim. Pa raje delam in se mučim sam, kakor da bi imel sodelavca. Če bi bil meni enak, zakaj ne! Pa ga ne dobim takega. In še nekaj. V nogo sem se bil vsekal, težko hodim, križ me boli. težko se pripogibam. In sedaj bi imel sodelavca, ki bi hitel, da zasluži za šnops in kruh. Ne mogel bi vstrajati. Tako delam, kolikor morem in kolikor mi je potreba. — Pa glejte, dan se nagiba, tema bo že, ko bom doma. Moram iti.« — Poklical je krčmarja, naštel krajcarje za pivo in vzdignil culo, ki je ležala na klopi. »V trgu sem bil, veste; ko mi zmanjka zabele in soli, grem tja, nakupim, kar potrebujem in dobim denar za razklane drva. Težko hodim, pa kaj hočem. Grem pa bolj počasi. — Če boste letos kaj polhe lovili, oglasite se v moji bajti. Ne bom vam naredil nič hudega ne! Haha! Haha! — Pozdravljeni!«

Krčmar je že komaj čakal, da je šel. »O cigan ciganski! Kako ti zna govoriti? Kaj! Nikar ne pojdite v njegovo bajto; vam bo še kaj naredil. Lump je lump!« — — —

Ko sem prišel domov na hribček, sem se ozrl na Zajčji hribček: »Pregloboko si pogledal v čašo življenja, starec; zato ti pravijo lump — nepridiprav!« — — — —

STANKO SVETINA:

ERVIN IN IVANKA.

Praga je bila zavita vsa v neprodiren pajčolan, ki se je še bolj zgostil, ko je začel padati iz njega prav droben dež — kristalne kapljice ob žalostnem svitu nebrojnih svetilk so mi udarjale v obraz, obvisale na obrvih in brkih in se sprijele, da mi je bilo prav neugodno. Krajevci klobuka so se mi pobesili prav na oči, da sem se neštetokrat zadel ob pasante, ki so vkljub mojemu »pardonu« nejevolno godrnjali — najbrže čezme in čez slabo vreme. Dolgo sem že hodil in skozi premočeno pelerino sem začutil neprijazen hlad na rokah. Potipal sem se po rokavih sunkje — res, vlaga in dež sta prodrla skozi tenko blago. Bože moj, treba je, da se kam hitro rešim, če ne še vtonem v tem morju.

Vstopil sem v gostilno in sem stresel v restavracijski pred-sobi dež raz klobuk. Soba je bila polna tobakovega dima in nasičena s soparom odloženih pokrival in ogrinjal posameznih gostov, ki so sedeli s puščobnimi obrazi pri mizah, oprti na komolce in s sklonjeno glavo. Povsod slabo razpoloženje, ki se je očitno oprijelo tudi natakarka, ki je nezadovoljnim obrazom stal v kotu in se gladil po lepo urejeni frizuri.

Prisedel sem k prvi mizi in naročil vina. Meni nasproti je sedel mlad človek, ki je imel glavo uprto v dlani, tako da mu nisem mogel videti v obraz. Zdelo se je, da nekaj važnega pre-mišljuje. Poleg njega je bral časopis debel starec, s širokimi brazdami na čelu in z majhnimi sivimi očmi. Potegnil je parkrat s palcem in kazalcem po gladki, v tolščo skriti bradi in zamrmral: To je nečuvno, nečuvno! Ob teh besedah se je zdramil mlajši tovariš na njegovi strani in je dvignil glavo. Najine oči so se srečale.

»O, Ervin!« sem se začudil. Da, mladi mož meni nasproti je bil Ervin.

»Precej časa se že nisva videla; kako, kako?« sem začel.

Zamahnil je z roko. Sodil sem, da sem se sešel ž njim ob nepravem času. Nerodno na vsak način, zakaj obadva sva se občutila v zaredi. Ervin je vprl pogled v nasprotni kot sobe in je nekaj časa molčal. Nato si je natočil vina v kozarec, izpil, naslonil se na mizo in me je prijel za roko.

»Precej časa nisva govorila, res. Vprašaj, kako mi je?

Odkrito ti povem, da še nikdar tako, kakor ravno sedaj. Pa kaj bi govoril po ovinkih! Dobro si poznal Ivanko, ne?»

Pritrdil sem mu. Kako da je ne bi! Stala je pred menoj s tistim prijetnim in lepim obrazom, s tistimi v prečo počesanimi, zlatimi lasmi, z modrimi očmi kakor nebo, z rubinastimi ustnicami, nalašč pripravljenimi za poljubovanje.

»Ne bi si mislil, da se bo zgodilo tako. Ko bi imel bolj bistro oko, bi mi ne bilo treba tega, povem ti. Dobro veš, da sem se zaljubil v njo. No, če se zaljubi petošolec je stvar vsa drugačna kakor če se zaljubi starejši človek, ki ima že nekaj let za seboj.«

»No, no, ne delaj se preveč starega, prijatelj Ervin!« sem pripomnil. »Tako v letih še nisi.«

Celo se mu je nagubančilo. »Da bi ne bil!« je odvrnil, šepetaje. »Sprva sem mislil, da me ljubi, vsaj besede so bile take. Čudna ženska! Hodila sva po parkih ob lepih, tihih sanjavih večerih. Nato luna, zvezde in še druga ropotija — neumnost, dragi moj! ‚Ali me ljubiš?‘ — Odgovorila je s poljubom, pa poljub je bil hladen. Čutil sem to in zanikal sem, njen nemi odgovor: ‚Ah, kako si priprosti!‘ Zadovoljen sem bil. Tiste dni — ne smeš se smejati — sem delal celo verze!«

Nasmehnil se je bridko, nato pa je nadaljeval:

»Bolje bi bilo zame, ko bi pustil tiste verze pri miru in bi malo bolj pazil na inženirja Godino. Ti ga menda ne poznaš, pa midva sva bila prijatelja. Zato sem mu zaupal vse. Ah, kaj bi pravil, zame je to prežalostno! Nakratko: včeraj teden sta se poročila in jaz sem ostal sam, sam s svojo ogoljufano ljubeznijo in s svojimi verzi!« —

Gospod Koren je končal povest o svojem prijatelju. Sitno razpoloženje, ki ga je napravil ta dogodek na zbrano družbo, je kmalo minilo. Sedaj se je oddahnil ta, sedaj oni in v kratkem času so zažvenketali kozarci.

A. MEDVEŠEK:

IZ VASI.

Na koncu vasi, zadaj za sadnim drevjem stoji majhna skoraj štirioglata zidana hiša. Na levi spredaj pred hišo, na vzbočenem hribčku se razprostira daleč na okolu lep razgled. Spodaj v dolini se svetijo iz megle in polmračnega spanja vrhovi streh vasi Ravne.

Sedanji gospodar te hiše je bil Jurij Mrgole, ki je kupil pred več leti malo posestvo na dražbi. Imel je edinega sina Gregorja, ki je bil čvrst močan fant. Ko je bil Gregor zvedel,

da namera nekaj sosednih fantov iti v Ameriko za boljšnin za-
služkom, takrat je premišljeval, kako bi tudi on dobil denar za
potovanje.

Stal je pred hišo in zrl nemo nekam v daljavo. Zdelo se
mu je vse lepše, življenje in bodočnost. Šel bi tudi on, tam si
prislužil denarja, veliko denajra, se vrnil bogat v domovino,
zbral potem lahko lepo, mlado nevesto in prijetno bi mu bilo
življenje. Po ušesih pa mu je venomer brnelo, »denar«, — kje
dobiti za potovanje?

Težko se je odpravil drugi dan k nekemu daljnemu, boga-
temu sorodniku. Ko je obljuboval, da že v enem letu vrne denar
z velikimi obrestmi, je res dobil nova dva stotaka, ki jih je vesel
spravil. —

Ni ga motil dež ne veter, ki je bril zunaj in se zaganjal in
butal ob okna in vrata. Ne, to ga ni motilo, in Gregor je vesel
pospravljaj v kovčeg in poglasno žvižgal. Zmenil se ni niti za
mater, ki je sedela pri peči, in ga vnovič prosila, naj ostane
doma. —

»Vidiš Gregor,« — začela je mati z jokajočim glasom, bolje
bi bilo, da bi ostal doma. Tam se lahko poškoduješ, umrješ, da
niti vedela ne bom, kje boš pokopan. Poglej in poslušaj! Tudi
tvoj oče je ravno tako žvižgal; zunaj je bril veter in zaman sem
ga prosila, naj ostane doma. Šel je, in ni se vrnil več.« Vnovič
je zaihtela mati pri mislih, da bo morda tudi še sin se ponesrečil
v tujini.

Gregor je pogledal skozi okno in odločno odgovoril:
»pojdem!«

V sobi je postalo še tišje. Stenska začrnela ura je enako-
merno tiktakala.

Drugo jutro je odšel Gregor Mrgole na pot. Ko je prišel že
na konec vasi, zagledal je pri skednju Jerinovo Ančko. Stopil
je še k njej in se kratko poslovil. Potem pa odšel žvižgaje urno
čez travnike. —

Gregor je opravljal v Ameriki najtežavnejša dela. Ker je
bil varčen, si je kmalu prištedil, da je vrnil denar za potovanje
in nekaj še za mater priložil. —

Poslal je še materi dvakrat večje zneske, potem pa ni bilo
slišati več o njem.

Čez pet let pa se je zopet nenadoma pojavil v domači vasi
Gregor Mrgole.

Mati je med tem časom umrla, Jerinova Ančka pa se je pred
letom omožila. Ostal je doma teden dni.

Materi je dal postaviti na pokopališču spomenik, potem pa
odšel nazaj v tujino ...

*

Minulo je dvajset let po onem dogodku. Ni se dosti izpre-
menilo v Ravnah. Na Gregorja se je le še malokdo spominjal.

Takrat je prišel po odgonu na občinske stroške nek potepuh — pijanec. Župan je nevoljno mrmral in se jezil, ko mu je došla vest, da mora skrbeti občina za berača — domačina.

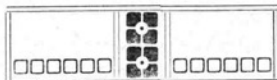
Šele došli občinski redar mu je pojasnil, da je po odgonu došli človek tisti Mrgole, ki je odšel pred dolgim časom nekam v svet.

Tako je prišel Gregor Mrgole po dolgem času zopet nazaj v svojo rajsko vas, ne kot bogat, ampak izmučen in utrujen, da umre, kjer je bil rojen. —

Tudi svojega novega posla se je kmalu navadil. Hodil je od hiše do hiše in prosjačil, kar je dobil pri usmiljenih ljudeh, je še tisti dan zapil za žganje.

Neko nedeljo se je bil zopet napil. Ko je šel zvečer po lestvi na skedenj spat, mu je na vrhu izpodrsnilo in padel je na trda tla.

Drugi dan je našel hlapec na tleh ležečega pijanca — poklical je gospodarja, in opravila sta ga v mrtvašnico. —

NEMO:

ŽALOST.

In nihče ni vprašal in nihče ni znal,
kaj bila, ljubljena, mi si;
ker kdo se bo brigal in kdo žaloval,
če mene srce boli?

Nosila sva v srcih ljubezen molče,
in trpela molče in sama,
in skrivala svetu sva svoje gorje —
ker svet se boleti smehlja.

A vendar, a vendar sva srečna bila
v trpljenju, v nemiru vsem;
a zdaj, ko za veke od mene si šla,
čemu mi življenje, ne vem...

JANKO D.:

ROPARJI.

Stari Tomaž se je zdrznil. Od okna sem je slišal taje pri-
huljen ropot in koj nato je švignila mimo okna črna po-
stava in za njo še druge. Tomaž si je komaj upal dihati in
od razburjenosti mu je srce skoro slišno utripalo. »Kaj neki
hočejo te črne postave v tako pozni noči pri meni,« je hipno
pomislil, toda že v naslednjem trenutku mu je šinilo v glavo:

»Ha, okraستي me hočejo lopovi. Vedo, da ima stari Tomaš denar, toda jaz se nisem vse življenje trudil in pehal zato, da bi mi sedaj tatovi odnesli vse moje premoženje. Ha, lopovi tatinski, pomnili boste še, kdaj ste hoteli okraستي starega, poštenega Tomaža.« Komaj slišno je vstal iz postelje in šel k oknu pogledat, kaj da se godi zunaj. Toda nič ni bilo. Pač! Sedaj je slišal, kako je začel škirpati zapah in kako je eden izmed tatov z neko železno stvarjo poskušal privzdigniti zapah. Zdaj in zdaj je moral zapah odleteti. Tomaž ni imel časa premišljevat, kaj da mu je storiti v tem slučaju. Skočil je k steni, pograbil puško in se postavil z njo pred zapah. Nekaj trenutkov je bilo zunaj vse tiho, slišalo se je le polglasno mrmranje.

Nato so začeli nadaljevati z ulomom. Tomaž se je komaj premagoval, da ni skozi ljunko pri vratih ustrelil lopova, ki se je najbolj trudil odstraniti zapah. Zdajci je zapah zaškrtal in vrata so se nalahno odprla in v sobo je stopil eden izmed onih črnih postav. »Na, tu imaš, lopov,« je zakričal Tomaž, zavihtel puško in udaril roparja s tako močjo s kopitom po glavi, da se je ta brez glasu sesedel na tla. Hotel je udariti drugič, toda v tem hipu se mu je posvetilo pred očini, sledil je zamolkel pok in Tomaž se je zgrudil nezavesten na tla. — — — — —

Zgodaj drugo jutro je hitela stara Polajnarica mimo Tomaževe koče v gozd po drva. Pod oknom je kakor po navadi malo postala in poklicala Tomaža: »He, Tomaž, ali si že vstal?« Toda v koči se ni nihče oglasil. Vse je bilo tiho. Šla je okrog hiše. Prišedši do vrat je od strahu kriknila in odskočilo nazaj: »Jezus, Marija, Tomaž je mrtev.« Kolikor je mogla je hitela nazaj v vas. »Dolinarjev Tomaž je mrtev, ubit je,« je pravila osuplim vaščanom, potem je pa brž hitela po orožnike in jih peljala k Tomaževi koči. Ko sta stopila orožnika v kočo, sta našla poleg Tomaža na tleh še drugega mrtveca — Polajnarjevega Toneta. Bil je ves oblit s krvjo, toda popolnoma mrtev še ni bil. Ko sta ga močila z vodo, je prišel kmalu k zavesti in se prestrašeno oziral okoli sebe. Ko je pa zapazil orožnika zraven sebe, je divje zatulil in se zopet onesvestil. Tudi Polajnarica, ki je začula ta krik je prihitela v kočo. Ko je pa spoznala svojega sina, je obupno kriknila in se zgrudila na tla. — Orožnika sta Tonetu za silo obvezala glavo, ga odgnala s seboj, kočo pa zaprla. Pred sodnikom je moral vse izpovedati in ko je uvidel, da nič ne utaji, je povedal za vse sokrivce. Ti so bili Dularjev hlapec, Gregčev Juri, Boštékov Janez in on. Zvečer so odpeljali vse v zapor. Stara Polajnarica od žalosti ni vedela kaj narediti. Sedela je za pečjo, se jokala in ponavljala: »Moj Bog, da je moral kaj takega storiti!«

ZA GOSPODARJE IN GOSPODINJE

Čistota je pol zdravja, tega posebno matere ne bi smele nikoli pozabiti. Voda je ceno povsod. Učite otroke snažnosti. Dokler so majhni jih okopljite vsak dan, po enem letu pa vsaj dvakrat na teden. Kmečki ljudje mislijo skoraj, da je snaga greh in si umivajo samo obraz in roke. Če ni kakšna reka blizu in prilika za plavanje, se celo življenje še enkrat ne okopajo. Vsak ve, vsak hlapec, da se živina rajša redi, da je bolj čila in zdrava, če se pridno snaži in umiva. Isto velja pa tudi za človeka. Marsikdo je od same umazanosti ves zelen in bolan. Ni zadosti, da si človek samo enkrat na teden umije vrat in k večjem še noge vsake kvatre. Umiti je treba z milom in vlažno vodo celo telo. Posebno otroci so potrebni kopelji in snage. Mnoge matere se skoraj nič ne brigajo za snažnost svojih otrok. Ko shodi ga prepusti samemu sebi in če se umiva je prav, če ne pa tudi. Če ima mati še ne vem koliko dela, toliko časa že vjame, da vsaj enkrat na teden otroke sama pošteno oglašča od glave do pete. Kakšni pridejo včasih otroci v šolo! Prava sramota je, kako so umazani, ušivi in zanemarjeni. Od same nesnage postanejo krmežljavi, krastavi in garjevi, ušesa se jim napolnijo z ušnim maslom in kolikrat katero naravnost oglušijo od umazanosti. Od sto gluhcev jih je ena tretjina izgubila sluh zaradi nesnage! Marsiktera gospodinja se izgovarja, da nima časa. Moj Bog, pol ure vsak teden si vtrga vsaka lahko. Če človek vpraša kaj take gospodinje pravzaprav delajo, bo videl, da nič posebnega. Otroci so zanemarjeni, hiša nepospravljena, dvorišče razvlečeno, gospodinja leti okoli brez glave, za tarnanje pred sosedami, kako je preobložena z delom, zato že najde čas, naredi pa cel dan nič pravega, vse le na pol, tako da je za pol ure vse že zopet umazano, kakor je bilo prej. Dobra in pridna gospodinja pa dospe brez mnogih besed na vse; otroci so ji snažni, čisto umiti, zdravi in rdečelični, pa tudi drugo je vse storjeno. Vse se lahko naredi, če se le hoče!

*

Malokteri gospodar in maloktera gospodinja zna postopati s svojo služinčadjo. Dandanes je dober, trezen in delaven hlapec zelo redek in pridnih, poštenih in čistih dekel primanjkuje povsod. Če dobiš poštenega, zanesljivega fanta v hišo, vestno in gibčno dekle, glej, da ostaneta pri tebi čim dlje. Dobro besedo zasluži dandanes vsak človek, kaj ne dober delavec in delavka. Niti gospodarju, niti gospodnji se ne poda bahato ponašanje in povzdigovanje. Ljudje smo vsi enaki, če je kdo bolj

premožen od družega, je to sreča in ne zasluga, če je bolj izobražen le prevečkrat slučaj in ne le talent. Spoštuj posle, če so vredni spoštovanja, če izpolnjujejo svoje dolžnosti. Če vidi služinčad, da je čislaš bo veselejša in zadovoljnejša a takim gre delo gladkejše in urnejše od rok, kakor zlovoljnemu in žalostnemu človeku. Zahtevaj red in poslušnost, delavnost in poštenje, pa tudi ti sam bodi tak, ne zahtevaj od dekleta reda, če ga sama ne držiš, ne od hlapca pridnosti, če sam pohajkuješ cele dneve. Zahtevaj svoje, pa tudi njim daj, kaj jim gre. Plačaj jih po zaslugi in to si zapomni, da si še vedno na dobičku, če plačaš pridnemu in vestnemu človeku, ki gleda in skrbi za hišo, kakor za svojo par kron več nego da daš lenuhu in nemarnežu manj. Če človek dela, potrebuje izdatne hrane. Ni treba dajati pečenke in polizke ali zdravo, tečno in okusno hrano ima pravico zahtevati tudi tvoj posel, ne le ti. Ne zahtevaj preveč od tujega človeka, ki nima nič, kakor svoje zdravje. Nespameten bi bil, če bi delal do pretrganja. Privošči poslom počitek in malo zabave včasih. Vsak človek se rad razvedri in ljudje smo vsi. Ne dovoli otrokom, da žalijo služinčad, da se norčujejo iz nje in da jo sekirajo po nepotrebnem. Zahtevaj že zaradi sebe in svojih otrok, čistoto od svojih poslov. Zato pa mora biti tudi postelja, ki jim jo daš, čista in čedna. Ne misli, da je dobro za deklo par umazanih cunj. Če človek dela, zasluži plačilo. Ne utrguj dekli krajcarjev, ne zadržuj plače niti poslu, niti dninarju. Včasih, ob velikih praznikih, o Božiču ali za god obdaruj služinčad s primernimi darovi po svojih močeh. Večkrat napravi že kakšna malenkost veselje. Posel naj vidi, da ga ceniš, čuti naj se domačega v tvoji hiši. Če oboli, postreži mu ljubeznjivo in zaradi par zamujenih dni, ne delaj grdih obrazov. Pazi, da bo služinčad štedljiva tudi za sebe samo. Svetuj jim, da mislijo tudi na svojo bodočnost, da si prihranijo par krajcarjev za starost in bolezen. Gospodinja naj še posebno pazi na deklo, da ostane poštena. Zahteva naj od nje zvestobo, pridnost in poslušnost, ali zato naj tudi ona postopa z njo človeško, naj ne kriči nad njo brez potrebe, naj jo ne zmerja in se ne togoti zaradi vsake malenkosti. Noben človek ni brez napake in tudi posli ne.

*

Po vročem letu pride navadno huda zima. Tudi letos se bojimo mraza in snega bolj, ko druga leta. Poljske miši in skrički so se zakopali čez meter globoko v zemljo, jesenski podlesk je potegnil korenine kolikor mogoče v tla in skušeni ljudje že iz tega prerokujejo mrzlo zimo. Tudi konji in druga domača živina so dobili prej ko druga leta zimsko dlako. Vrtnar se bo zato dobro pripravil na hude čase. Seveda je zdaj že malo pozno ali nekaj se da vendar še rešiti. Nekatere rože v našem vrtu prebijejo sicer zimo brez posebne škode, če jih zavarješ pred mrazom ali ne, tako centifolije in stenske rože

in vsi rožni grmi, ki prihajajo od divjih vrtnic. Ali tea-rože in sploh vse visoke rože, ki rastejo na deblu, se morajo pokriti in oviti. Rože ohranijo navadno listje prav dolgo in prej, predno jih vpogneš in pokriješ z listjem in smrečjem, ostriži skrbno vse veje in očisti jih od listov. Če bi jih pokrival še zelene, bi gnjile. Liste nikar ne odtrgaj ampak odstriži, debelce upogni skrbno, pričvrsti krono k tlom in ovij deblo s slamo, da ne more led blizu, ki tako rad uniči rastlino. Visoke, močne rože, ki jih je težko upogibati, ovij s smrečjem v kroni in poveži s slamo tudi deblo. Čez krono privežeš lahko še močnega papirja, ki jako dobro varuje rože od zimske ujme. Nizke rože čuvaš najbolj, če jih že v jeseni obrežeš na tri oči. Dobro jih okopaj in osipaj z zemljo. Tudi grme drugih cvetočih rož in občutljivejših dreves čuvaj na ta način, da nasuješ okoli debela precej široko naokoli listja in smrečja, da ne more mraz tako lahko v zemljo do korenin. Še le spomladi prekopaj zemljo z listjem vred, ki postane čez zimo prhko in potem mnogo bolj hitro segni v zemlji. Gredice, kjer gojiš mačehe, potočnice in druge take cvetlice treba tudi pokriti, pa le s smrečjem ali brinjevimi vejami, ker bi se pod listjem in slamo zadušile. Kadar pade sneg ali kadar popusti mraz, je treba včasih gredice odkriti, da se zemlja prezrači. Debla sadnih dreves okrtači s kakšno ostro krtačo in očisti razpoke od mahovja, kjer tako rad prezimuje razni mrčez, ki ti uniči drugo leto res pridelek. Potem pobeli drevo z vapnom visoko še čez prve močne veje. Obrnil boš drevo mrčesa in od zimskega solnca.

*

Kdor ima psa čuvarja na dvorišču, naj še hitro pred hujšimi mrazi osnaži njegovo hišico od znotraj in zunaj in pobeli, da se ne bodo redile bolhe. Postavi jo z vhodnom proti jugu in tako, da bo kar mogoče najbolj obvarovana pred vetrom; napolni jo s slamo in s senom, da pes-varuh ne bo po nepotrebem zmrzoval. Pazi tudi na to, da bo stala hišica na suhem, ne v samem blatu. Če je pes privezan, ne pozabi nanj nikoli. Daj mu za jesti in za piti. Kdor nima časa in volje paziti na psa, naj ga da rajše od hiše. Žival ni ničesar zakrivila, da se jo trpinči.

*

Za ozeblino je prešičja žolč kaj čislano domače zdravilo. Tudi starejše ozeblino se zboljšajo, če se mažejo vsak večer z žolčem. Pri nas so že naši stari vračili ozeble prste na nogah in rokah, ušesa in nosove s tem cenenim zdravilom, v novejšem času pa tudi moderna medicinska znanost priporoča in hvali prešičji žolč za isto svrhu. Ozeblino so sitna stvar, stara ozeblina srbi po letu, po zimi pa nagaja že pri skromnem mrazu. Če ozeblina še oteče in se ognoji, je za človeka prava

pokora, ovira ga pri delu in še po noči mu ne da miru. Čuvaj se pred ozeblino v pravem času. Nosi po zimi velike, prostorne in dobre čevlje, debele, volnene rokavice in kadar brije burja naj te ne bo sram potegniti kučmo čez ušesa. Če si pa ozebel, skrbi, da se rešiš nadloge čim prej.

*

Olje se pri nas razmeroma prav malo rabi. V južnih vročih krajih je olje izvrsten in zdrav omastek. V Italiji, na Španskem, Grškem in Turškem bi se maslo hitro raztopilo in pokvarilo, olje pa se dobro drži. Olje se pripravlja iz raznih rastlin in zelišč, ki se tudi v zdravilstvu večkrat visoko čislajo. Najbolj znano je olje iz oljke, ki ga rabimo tudi mi. Olje se je pripravljalo in rabilo že v starem veku. V Italiji in južni Franciji se pridela mnogo olja, ki se izvaža po celom svetu. Pri nas raste oljka v Dalmaciji in dalmatinsko olje je prav čislano, ker ni tako drago, kakor laško a enako dobro. Na Ruskem delajo olje iz zrn cvetlice solnčnice. O velikih postih, ki jih predpisuje ruska cerkev sedem tednov pred Veliko nočjo in tri tedne in štiri dni pred praznikom sv. Petra in Apostolov, porabi se tega olja na Ruskem velikanske količine. Ob postnih dneh prepoveduje namreč pravoslavna vera uživanje vseh jedi, ki jih dajejo živali tople krvi, ne sme se jesti mesa, pa tudi jajec ne in masla. Zato delajo Rusi takrat vse jedi na olju. Tudi Kinezi ne poznajo masla in rabijo pri kuhi olje.

*

Zdaj po zimi so vlažna stanovanja zdravju posebno škodljiva. Kadar zidaš hišo ne postavljaš jo na mokra tla, kadar se seliš v novo stanovanje, pazi na to, da je suho in zračno. Ubogi otroci boleajo kolikrat celo svoje življenje, ker so se rodili in zrasli v vlažnih, plesnivih stanovanjih. Škrofeljni, natečene žleze, krmežljave oči, slaba kri in občutljivost za vsako bolezen so posledice vlažnih stanovanj in spalnic. Stanovanja v prvem nadstropju in višje so zdravejša, kakor ona v pritličju. Vlažno pritlično stanovanje se skoro nikoli ne da popraviti in osušiti, čim višje je od tal, tem lažje se rešiš škodljive in sitne vlage. Za vlažna stanovanja so železne peči boljše od lončenih. Seveda je treba v vlažnih stanovanjih ravno tako pridno kuriti v peč, kakor tudi odpirati okna in zračiti, da se vlaga izgubi. Pri nas je navada, da se vsak pozimi boji odpirati okna, vsa vlaga ostane v stanovanju in obsedi na stenah. Dokler kuhaš, imej kuhinjsko okno na pol odprto, če tudi pride malo mraza notri, nič ne de, mraz je bolj zdrav, kakor vlaga in soparica. Če je mogoče ne peri v stanovanju, pri pranju se vzdigajo neprestano mokre pare in ti zasopijo vso kuhinjo. A če ne moreš drugače, pokrivaš vsaj lonce kolikor moreš in odpiraj okna. Če se bojiš mraza, priveži si ruto čez ramena in robec na glavo. Naj ti ne bo žal par polen več, vse se utrpi, le zdravje ne.

Zaradi gotovosti.

„Pa prosim, ali so sosede mirni?“

„Glede tega ste lahko popolnoma brez skrbi, na eni strani stanuje nem poslanec, na drugi pa bosonoga plesalka.“

Neda se.

„Poslušajte prijatelj, ali mora imeti vsak klovn v cirkusu tako neumen obraz?“

„To se razume, čim neumnejši, tem boljše; če bi jaz imel recimo vaš obraz, bi mi moral ravnatelj takoj zvišati plačo na trikrat toliko.“

Odkrito.

„Oh, gospodična, rad bi vedel, ali sem vzrok jaz ali moj dežnik, da vas smem spremljati . . .“

Ona: „Niti eno niti drugo, marveč moj nov klobuk . . .“

Vedno ista.

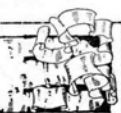

Snubec gospodični doktorki medicine: „Gospodična, jaz vas ljubim blazno!“

Gospodična MUDr.: „Počakajte, preiščem vas . . .“

OGLASI

≡ Prosincovi številki priložim svojim dragim gg. odjemalcem razven običajnega žepnega zapisnika tudi stenski koledar s slikami odličnega češkega slikarja J. vit. Skramlika. Pri tej priliki koledar ponatisnemo in upamo, da bo splošno vzbujal zanimanje. Originali so razstavljeni v izložbi naše zalogi v Pragi, Ferdinandova cesta poleg nar. gledališča.

Naš koledar za leto 1912.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Naročila, reklamacije, pritožbe, rešitve ugank i. t. d. naj se pošiljajo naravnost na Vydrovo tovarno hranil v Pragi VIII., rokopisi pa na Zofko Kvederlovšek v Zagrebu, Ilica 20.

J. K. pri Celju. Začetniško. Napišite par svežih šolskih utisov, tri, štiri strani, morda se vam posreči. In malo se potrudite, prečitajte lastno stvarco parkrat in če Vam ni všeč jo napišite znova. Brez truda ni nič! Jovo Demetrič Pavlov. Res nič posebnega. Zmago pri Ljubljani. Dobra volja še ni vse. Kdor prvokrat dreto v roke prime ne bo sešil čevljev. Marija. Nerodno napisane dekliske sanje. Dekliški upi imajo vedno nekaj ginljivega toda le pesniška duša jih zna napisati tako, da ganejo tudi druge. Joko Petak. Vaše rime so zelo borne. Gorjančev. Ljubek motiv ampak forma, forma! Marta. »Popotnik« je prisiljena, načitana stvar. Napišite kaj priprostejšega iz lastnega življenja. Nekateri mi pošiljajo kar cele kupe rokopisov. Človek se ubija z nepotrebnim čitanjem in s težavo najde kakšno skromno zrnice. Kdor piše, naj se vsaj toliko potruži, da stvar, ki jo je napisal še enkrat s prevdarkom prečita predno jo odda na pošto. Mnogo jeze bo prihranil sebi in meni.

* Vsebina: JOŽA: Nekdaj... — Dr. IVO ČESNIK: Grlica. — JANKO: Prijatelj osmošolcu. — J. E. RUBIN: Spomin. — MIRA: Hudi časi. — KRISTINA: Zadnja pesem. — VINKO ZALOKAR: Samoglavec nepridiprav. — STANKO SVETINA: Ervin in Ivanka. — A. MEDVEŠEK: Iz vasi. — NEMO: Žalost. — JANKO D.: Roparji. — Za gospodarje in gospodinje. — Smešnice.

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: F. Vydra v Pragi VIII.

Tisk firme Zdeněk Binko v Pragi II., Vodičkova 22.

VLASTA PITTNEROVA:

K božičnim praznikom.

(Po pripovedovanju prijatelja.)

Zmojo drago Marjanco že nisem mogel zdržati. Že dolgo nisem slišal od nje prijazne besede. Komaj se je najedla, položila je naglo žlico ali pa vilice in nož na mizo, podprla si s tenko roko lepo bradico in se tako zamislila, da se ji je krasno belo čelo nagubančilo. Glavico je globoko povescila, kakor da bi ji bila moderna frizura in pa z iglami pritrjeni kodri, ne vem kako težki.

Niti mali Janko ni imel pri njej usmiljenja.

Ljubeznjiva mamica je nanj zakričala večkrat na dan: »Ne jezi me!« in zopet: »Daj mir!« — in čuda, da ni zagrabila za metlo. To je bilo dobro, da je sama vrgla to vzgojevalno sredstvo, ki sem ji ga komaj prinesel — v peč; sedaj je bila zadovoljna svaj v duhu, da je to napravila — čez ženske in mamino logiko ga ni!

Kadar je imela le malo časa, je šla v mesto, hodila je od ulice do ulice, ustavljala se pred vsako izložbo, pregledovala vse mogoče stvari, doma je pa čitala le inserate, v katerih so ponujali, hvalili in priporočali trgovci svoja božična darila.

Končno mi je to že presedalo in nekoč v tihi noči, ko sem zapazil, da Marjanca še ne spi, sem začel razlagati svoj ženi, da tako ne gre in da mi mora zaupati, kaj ji leži na srcu.

»Ali ne veš, da je Božič že pred durmi, da pojdemo k staršem, da moramo vsem preskrbeti božična darila?« je rekla s tako obupajočim glasom, kakor bi se šlo za življenje in smrt.

»Torej dobro, božična darila kupimo in sicer lepa darila, pri tem ne smemo štediti, vsaj naši mili tudi gotovo kaj lepega postavijo pod drevesce,« sem rekel mirno.

»Da — toda: kaj? kaj? kaj?« je hitro Marjanca izpraševala.

»Še enkrat: kaj, očetu, materi, tetam Mini in Jerici, torej štirikrat, kaj oziroma: nekaj,« sem rekel.

»Ne jezi me in daj mi mir!« je zakričala na me, kakor na malega Janka.

»Torej, draga moja, svetovati ti ne morem ničesar, ali se ti mogoče ne dozveda, kaj dobimo mi? Ugibajva malo.«

»Tebi je lahko ugibati. Oče ti da najbrže cigare, mati ti je gotovo spletla nekaj parov nogavic, od tete Mine dobiš kakšno spleteno neumnost in od tete Jerice pa to, kar daje vsako leto očetu, namreč mošnjiček za tobak. Jaz pa dobim od matere denar za obleko, ker se na deželi ne dobi primerne bлага od očeta zopet denar, ki ga dam v hranilnico, od tete Mine nekaj z rožami in od Jerice pa zopet kakšno tako otročarijo,« tako je naštevala Marjanca slabe volje.

»Draga, »otročarija« ima lahko zate svoj pomen.«

»Ne jezi me! Svetuj mi rajše, če si tako moder,« je zapovedovala Marjanca.

»Z največjim veseljem, ljubica, toda dober svet pride šele čez noč. Svetujem ti torej, da se najpreje dobro prespiva in zjutraj se že dogovoriva,« sem mislil.

»Pa veš, Janko, jaz bi rada nekaj posebnega, da bi nihče ne mogel reči, da ima nekaj boljšega ali slabšega kot kdo drugi, tako nekako, da bi tvorila darila nekako skupnost, veš, jaz ne vem kakšno, hotela bi in mislila bi, sodila bi in domnevala bi si...« Marjanca je komaj sapo lovila.

»In spala bi,« sem pridal. »Jutri bomo modrejši in hočem ti kaj svetovati.«

Marjanca je utihnila ter zaspala in jaz sem tudi nekoliko premišljeval ter tudi zaspal.

Zjutraj je bil prvi pogled Marjance vprašanje. Pri poljub vprašanje.

In prve besede so bile: »Torej kaj, ti —?«

Kakšen titel je Marjanci obtičal na jeziku, tega ne vem, pa moj zmagujoči pogled jo je precej vznemiril.

»Torej že veš?« je vprašala.

Vem in dam ti na razpolago, ali ti povem, ali pa počakaš, da pustim prinesiti vse domov.«

»Ali se mogoče ne šališ? Vam možem ni ničesar verjeti,« je rekla nekako v negotovosti Marjanca.

»O ti radovedna hči Evina!« sem rekel s pridigujočim glasom.

»Radovedna torej nočem biti in tudi izpraševala te ne bom, nekaj mi pa vsekakor lahko poveš, kajne?« se je nasmejala ženica ter nalivala kavo.

»Malo vprašaj in to ti odgovorim,« sem milostljivo dovolil.

»Ali bo to kak okrasek ali kakšna potrebna stvar?« je vprašala žena in mi velikodušno dala smetano v lonček.

»Vse se da dobro uporabiti, jedro in lupina.«

»Oh ti! Jezila se ne bom. Ali ni to mogoče kaj za jesti?« vpraša Marjanca ter pije kavo.

»Je in ni,« sem diplomatično odvrnil.

»Torej tudi za piti?« pravi šaljivo žena.

»Kaj, ali znaš tudi misli brati?« sem slavnostno izjavil in se delal presenečenega.

»Zakaj ne! Nočem se prepirati, rajše se pustim presenetiti,« se je odločila Marjanca in šla v kuhinjo.

O poldne sem Marjanci povedal, da sem že telefonično naročil božična darila in da bodo do večera že tukaj.

Zasmejala se je in mi rekla, da se ji je odvalil kamen od srca.

Kramljala je, se smejala, jedla z okusom, imeli smo jabolčno potico (to pripravlja Marjanca, kakor sama pravi, meni kot odmeno pridnosti in dobrega obnašanja) in iz njenega krožnika je že zginil tretji kos, predno je vprašala: »Pa bode tega mnogo?«

»Boš že videla in poskusila,« sem rekel in si vzel za svojo »odmeno« četrti kos jabolčne potice.

»Jaz ničesar ne rečem, čisto nič, šele takrat, ko bomo pri naših,« je zatrjevala Marjanca.

»Kakor hočeš,« sem rekel in pogledal z nasmehom na malega Janka, ki mu je jabolčna potica tako ugajala, da je tlačil jed kar z obema rokama v usta.

Ko pridem zvečer domov, sem zapazil na mizi nekoliko zavojev, oblike so mi bile dobro znane. Marjanca je sedela pri mizi in imela v naročju malega Janka. V njenem pogledu in poljubu je bilo skritih nebroj vprašanj, katere niti izgovoriti ni mogla.

Z roko je pokazala na zavoje in skoro izdihnila besedo: »Vydra?«

»Da, Vydra, Vydrovi izdelki oziroma Vydrova hranila,« sem rekel resno in odloživši suknjo, sem sedel naproti Marjance.

»To?« je vprašala in iz te je edine besede sem spoznal, da pričakuje širšega pojasnila.

In dobila ga je tudi.

Prižgal sem si cigareto in začel sem pripovedovati. »Vidiš, ljubica, v teh zavojih so božična darila za naše sorodnike, so praktična in gotovo bomo želi pohvalo. Da bo mati pekla potice k Božiču, se razume samo ob sebi, in čeravno ima dovolj jajec in masla, ji bo z »Buhtinom«, ki da pecivu tako dober okus, gotovo ustrezno. Za zajutrek in za malo južino gotovo kuha kavo, zato sem naročil »Vydrovko«, ki je zdravejša kot zrnata kava. Da bi bilo tudi malemu Janku ustrezno, sem mu preskrbel »otroško moko«, na katero je že z doma navajen.«

»Da, da, to je dobra misel. Deček si vsaj ne pokvari želodca in mati bo tudi gotovo vesela,« je pripomnila Marjanca.

»To se razume. Tudi oče ne bo prikrajšan. Vsaj veš, koliko on da na dobro juho, trdi, da je juha glavna stvar pri obedu. Po dobri večerji na sveti večer, mu bo gotovo ugajala juha iz »Vydrovih konzerv«, bodisi grahova, blekova, lečna ali riževa. Tudi »juhini pridatek« sem naročil, da bodo juhe okusnejše. Za očeta pa še posebej »malinovi grog«, s katerim se bo z zadovoljnostjo pogrel, ko se bodeva vrnila s sprehoda, da bi vam damam, ali kakor že on reče: ženskam, napotjo ne delala. Dalje smo dobili tudi gorčico po kremž-

kem in francoskem načinu, ki je izvrstna pri raznih pečenkah in kolinah.« Govoril sem kakor kuhar po poklicu.

»In tetam?« je vprašala Marjanca.

»Teti dobita oblate. Teta Mina »Destinke« s sadnim okusom, tako dišeče, kakor njene cvetlice. Razven tega bo dobila še šumeče bonbone, da si pogasi žar ljubezni, če se še kedaj pojavi v njenem vedno mladem srcu.«

»Ne bodi hudoben —« me je zavrnila Marjanca.

»Ne bodi huda, vsaj nisem tako slabo mislil. Drugo vrsto oblatov »Dessert délicat«, dobi mati. Vsaj vendar veš, da ona vedno dobro z dobrim povrača,« in pogledal sem rado vedno na Marjanco.

Ničesar ni rekla, le nasmehnila se je.

Nadaljeval sem: »In teta Jerica dobi maslene oblate, s temi se posladka ona in njene mačke. Vsi skupaj pa še dobijo sadno pijačo »Julep«, in sicer jabolčni, višnjevi, robidnični, borovničevi in vinski. Od vsake vrste sem naročil po deset steklenic, skupaj torej 50 steklenic, in sicer po pošti. Pošiljatev pride istočasno kakor mi. Borovničevi in robidnični Julep se pije kakor vino, brez vode, kar bo očetu gotovo ugajalo. Ostale tri vrste pa se meša z vodo. Pijača je izvrstna in tetam bo pri migreni popolnoma nadomeščala limonado.«

»Izvrstno!« je vzkliknila Marjanca.

»Še nekaj,« sem pristavil: »Vrečico od Vydrove moke nam napolni gotovo mati z dobrimi jabolki, škatlje od oblatov s sušenim sadjem in steklenice od malinovega groga pa napolni z domačo slivovko, tropinovcem itd. Kaj praviš temu, Marjanca?«

»Da si znal zbrati v resnici primerna božična darila. To je skladnost daril, vsi bodo povoljno obdarjeni in oče te bo pohvalil, ker to je čisto češki narodnogospodarski dar češkega podjetnika,« je hvalila Marjanca.

»Dobro govoriš, ženica, in razven tega so bili oblati že od nekdaj navadi za Božič in »Julep« je staročeški izraz.«

»Oče bo gotovo zadovoljen in pri tej priliki ne bo pozabil se malo pošaliti, kakor je že njegova navada in šala njegova bo ta, da bo zahteval od tebe račun, katerega bo sam poravnal,« se je smejala Marjanca.

»Kaj takega tudi jaz pričakujem,« bil sem zadovoljen ko sem videl, da je moja žena potolažena in da bodo zadovoljni tudi sorodniki.

In tako veselo pričakujemo božične praznike.

Vydrov „Buhtin“ je zmes dišav, ki se prida okusnemu pecivu. Na-
ročite si ga pravočasno za potice, $\frac{1}{4}$ kg. za-
dostuje za 25 kg. moke ter stane 1 K.

Za božična darila si izberite naše izdelke po sledečih skupinah:

I.	II.	III.
1 stekl. malin. groga 2 K	1 stekl. malin. groga 2 K	1 škatlja „Maslenk“ 2 K
1 škatlja „Maslenk“ 2 „	1 škatlja „Maslenk“ 2 „	1 „ „Destink“ 2 „
1 „ „Destink“ 2 „	1 „ „Desertke“ 3 „	1 „ „Desertk“ 3 „
6 K	7 K	7 K

Izberete si lahko po lastni želji iz cenika:

IV.	V.	VI.
1 škat. juh. konzerv K 1:50	1 stekl. malin. groga K 2:—	1 stekl. malin. groga K 2:—
1 stekl. juh. pridataka 1:60	1 škatlja Maslenk „ 2:—	1 škatlja Destink „ 2:—
1 „ franc. gorčice —:80	1 „ juh. konzerv „ 1:50	1 stekl. juh. konzerv „ 1:50
1 „ Buhtina 1:—	1 stekl. krem. gorčice —:80	1 stekl. juh. pridataka „ 1:60
1 „ „Destnik“ 2:—	K 6:30	1 „ Buhtina „ 1:—
K 6:90		1 „ franc. gorčice „ —:80
		K 8:90

Kar Vam ne ugaja, blagovolite prečrtati.

Dne.....

Pošljite mi franko 5 kg. „Vydrovke“,
itne kave za 4 K 50 vin.

Pošljite mi.....kg. Vydrove otroške moke
1 kg. za 2 K 40 vin., pri 3 kg. franko.)

Pošljite mi zgoraj objavljeno skupino in
icer številko.....

Pošljite mi naslednje izdelke:

te:.....

an:.....

aj:.....

šla:.....

Ceník:

Vydrova žitná kava poslana posebej v platnenih vrečicah, pošt- nine prosta 5 kg.	K 4:50
Otroška moka v zavitkih 1 kg.	2:40
Juhine konzerve (grahova, gobo- va, lečna, riževa in rezančna) v škatlji s 25 porcijami	1:50
Juhini pridatek , stekl. $\frac{1}{4}$ kg.	1:60
Šumeči bonboni „Ambo“ in tudi s „sidrom“ zavitek 50 kmd.	2:—
Sadni bonbon „Bene“, 25 kmd.	1:—
Malinovi grog	2:—
Oblati „Desert delikat“ zavitek s 50 komadi	3:—
Oblati „Destin“ zavitek s 40 kmd.,	2:—
Masleni oblati zavitek s 25 kmd.	2:—
„Buhtin“ v $\frac{1}{4}$ kilogr. stekleničicah.	1:—
Gorčica po franc. in kremžkem načinu po $\frac{1}{4}$ kg. po	—80
„Julep“ , jabolčni $\frac{1}{2}$ l. steklenica	—45
visnjevi, robidnični, borovničevi, in vinski Julep	—65

**Vydrova továrna hranil,
Praga VIII.**

Vydrova továrna hranil

Praga VIII.

Ta list se ne
more pošiljati
kot tiskovina.
Blagovolite
prilepiti vedno
znakmo za

5 vinarjev.